

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LXXXIII. Regula decima-quarta: nulla opinio falsa, legi naturali
contraria, ipsius in praxi sequacem ex toto excusat à peccato contra
legem, tametsi excuset à peccato contra conscientiam, dum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

probabile faciendi contra legem Dei. Igitur in omni materia, ubi periculum est, etiam minus probabile, faciendi contra legem Dei (etiam si nullum sit periculum damni, vel nullitatis Sacramenti) periculum illud est cavendum. Et qui non cavet, formaliter peccat, non materialiter dumtaxat; sicut qui non cavet periculum minus probabile damni, vel nullitatis Sacramenti. Cum aequè voluntariè faciat contra legem Dei. Quemadmodum enim periculum faciendi Sacramentum irritum, vel inferendi damnum, eo ipso formale est, quo voluntarium; & eo ipso voluntarium, quo probabiliter cognitum. Atqui formaliter peccat, qui voluntariè se exponit formali periculo, licet minus probabili, peccati.

986 Septima ratio: dum Probabiliorista asserunt, non peccare eum, qui sequitur opinionem probabilioris de licito; vel opinionem probabilioris accipiunt pro ea quam ipse operans probabilioris iudicat; vel quam alii communius iudicant talem; vel quam ipse & alii? Nihil horum asseri potest. Non primum, quia aliàs sua cuique opinio in praxi licita foret: cum sua cuique opinio probabilior sit, & talis prudenter iudicetur, dum prudenter iudicatur vera. Istud verò asseri non posse, satis constat ex omnibus autoritatibus, & rationibus allatis contra licitum usum opinionis cujuscunque probabilis; quarum nulla est quæ aliquibus probabilior, & vera non videatur, & prudenter opinione ipsorum talis iudicetur. Non etiam secundum, quia inde consequens foret, licet à nobis fieri posse, quod ipsimet iudicemus legi Dei contrarium, dummodò cognosceremus ab aliis communius aliter iudicari. Non denique tertium: aliàs quælibet opinio, saltem communior, licetè practicati posset; ab iis omnibus, quorum opinio est. Cujus oppositum constat, tum ex omnibus argumentis hæcenus deductis. Tum ex tot opinionibus ab Innocentio XI. proscriptis, quarum plurimæ, ante suam condemnationem, uti communes docebantur, veræque & in praxi tute existimabantur; reverà tamen in praxi erant perniciosæ & scandalosæ, nec proinde in praxi licitæ, ne iis quidem, qui eas pro veris habebant. Quod enim ante suam condemnationem in praxi fuerint perniciosæ ac scandalosæ, manifestum est ex hoc quòd Pontifex per Decretum suum tales non fecerit; sed tales declaraverit, quales reverà erant.

987 Octava ratio: si usus opinionis probabilioris de licito securum redderet agentem secundum illam, tamen si reverà contra legem æternam; in tanta multitudine opinionum probabiliorum, quas humana solertia & subtilitas excogitavit, valde ampliaretur & dilaretur via salutis, quam suprema Veritas Deus valde ætèrnè esse definivit, prout in simili argumentatur S. Bonaventura in 2. dist. 41. a. 1. q. 3.

in corp. Atqui (ut benè Sinnichius in Vindic. Decal. c. 8. §. 2. h. 4.) tam non potest humana solertia ad semitam calè adijcere digitum unum latitudinis, quam non potest ad staturam hominis adijcere cubitum unum longitudinis, Matth. 6. Etenim qui vita hominis constituit terminos qui præteriri non poterunt, Job. 14. ipse constituit via calè terminos qui contrahi non poterunt, nec ampliari. Lex ergo divina est regula justitiæ infallibilis, non nostra argutosa opinio, etiam probabilior, quam nostram opinionem appellamus (ait rursus Bonaventura l. 2. de profectu Relig. c. 41.) quia opinio quæcumque, etiam probabilior & probabilissima, obnoxia est errori ac falsitati. In materia verò morum necessaria, siquid fuerit erratum, vita omnis evertitur, ait Lactantius l. 3. c. 7. quia scilicet à regula infallibili justitiæ receditur, & opinione falsà homo decipitur. Non inveniet ergo vitam, sed mortem, eodem Lactantio c. 13. proclamante: In æternum stultitiæ pœna subeunda est, si... opinio falsa deceperit. Cui concinere videtur Augustinus l. de catechis. rudib. c. 25. Cum videris multos, non solum hæc (legi divinæ contraria) facere, sed etiam tamquam probabilius licita defendere atque suadere, tene te ad legem Dei, & non sequaris prævaricatores ejus. Non enim secundum illorum sensum (seu argutosam opinionem, ut Bonaventura loquitur) sed secundum illius veritatem iudicaberis. Unde nec secundum humanam opinionem, licetè vitam probabilioris, imò probabilissimam, iudicatus est S. Severinus, sed secundum divinæ legis veritatem: utpote quem speciosissima, quæ unquam excogitari poterit, probabilitas non excusavit, ne acerbissimas Purgatorii flammis, pro non servato debito in horis dicendis tempore, diù experiretur, uti testatur Petrus Damiani Cardinalis doctissimus, sanctissimusque, opusc. 34. c. 5.

CAPUT LXXXIII.

Regula decima-quarta: nulla opinio falsa, legi naturalis contraria, ipsius in praxi sequacem ex toto excusat à peccato contra legem, tamen si excuset à peccato contra conscientiam, dum post debitum examen apparet ipsi ad eò vera, ut opposita non videatur probabilis.

Esse doctrinam expressam S. Thomæ §. 3. 988 demonstrabitur; sed, verò 4. ostendetur esse S. Raymundi & S. Antonini, præcipuorumque Theologorum antiquorum; nec dubium est esse omnium, qui docent nullam ignorantiam à peccato contra legem naturalem totaliter excusare agentem contra illam, nominatim S. Facultatis Theologicæ Lovaniensis in articulis Innocentio XI. præsentatis (quorum doctrina, post districtum biennii examen, ab omni censura semel iterumque iudicata est immunis) Sinnichii in Vindicis Decalogicis c. 8. & 9. Sanbovii (Doctore Sorbonici) to. 2. tit. de probabilit. casu 194. Comitoli è Soc. Jesu in respons. moral. l. 5. per plura capita.

Merendæ in doctissimo suo adversus probabilitatem volumine. Contensoni to. 3. dissert. 6. c. 1. q. 5. Jacobi à S. Domin. in suis Elucidat. Apologeticis Moralis Christianæ circa delect. opin. pag. 211. 240. & seqq. usque ad 274. Natalis Alexandri Theol. Dogm. to. 7. p. 161. Norberti Delbecque dissert. Theol. de advert. necess. ad peccand. pag. 217. Antonii Charlasii in sua disput. Theol. de opin. delect. (in Typographia Camer. Apost. anno 1695. Romæ impressa, & à Magistro S. Palatii Apostolici approbata) cap. 21. & seqq. Cujus libri doctrinam optimam censuit Josephus de Alfaro è Soc. Jesu Pœnitentiariæ Theologus in approbatione ei præfixa. Est denique totius penè Ecclesiæ Gallicanæ, in Censura Apologiæ Casuist. Signanter Eminentiss. D. Cardinalis Forbini, de Janson, Episcopi Bellovacensis, tunc Dinienis, Vantadunni Archiepiscopi Bituricensis, Gondrini Archiepiscopi Senonensis, Godæi Episcopi Vencientis, &c.

S E C T I O I.

Affertio probatur ex Scriptura.

989 **P**ROBATUR itaque assertio 1°. ex eo quòd solâ nos demùm veritate liberandos asserat Scriptura Joan. 8. *Veritas liberabit vos.* Psal. 118. *solum veritatem nos ad Deum ducere: omnes via tue veritas.* Nulla ergo opinio falsa nos ad Deum ducit. Aliàs verè non diceretur omnem viam ad Deum ducentem esse veritatem. Eccli. quoque 37. *Ante omnem aelium nostrum, non solum requiritur consilium stabile, sed & judicium verax.*

990 2°. quisquis opinionem falsam, etiam sibi visam moraliter certam, sequitur contra legem Dei æternam, cæcus est: utpote verum lumen, æternam utique veritatem, non cernens; cæcumque sequitur ducem, videlicet humanam rationem vel auctoritatem errantem. At verò *si cæcus cæco ducatum præbet, ambo in foveam cadunt.* Matth. 15.

991 3°. Psal. 118. scriptum est: *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.* At quisquis operatur aliquid contra legem Dei æternam, operatur iniquitatem. Operatur namque peccatum (utpote quod nihil aliud est nisi *dilectum, factum, vel concupitum contra legem æternam*, uti cum S. Augustino Theologi omnes definiunt) nec dici potest solum operari peccatum materiale. Cum ipsum à formali peccato non excuset invincibilis ignorantia contrarietatis ad legem æternam, nisi sit invincibilis. Invincibilem verò non dari probavimus libro præcedenti.

992 4°. est *via que videtur homini justa; novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Prov. 14. Ergo securus esse non potest, qui eo ipso sequitur lumen fallax, quo falsitas contra legem æternam ipsi exhibetur similitudine veritatis inducta: aliàs lumen illud fallax (velut ignis fatuus) non deduceret in

mortis præcipitium; uti Sapiens asserit.

5°. si opinio falsa, visa moraliter certa; 993 à peccato contra legem æternam totaliter excusaret agentem contra illam; excusasset Judæos, uxores suas, dato repudii libello, dimittentes, dum malè cum ipsis conveniebant. Cùm id sibi certò licitum cum Doctoribus suis existimarent; eò quòd id ipsis Moyses permisisset videretur. At quia id solum ipsis permisit ad duritiam cordis, ut Christus ait Matth. 19. partim ex istis Christi verbis, partim ex eo quòd Salvator intulit, dimissam taliter uxorem, ab altero sine adulterio duci non posse (quod & Moyses satis significaverat Deuteroni. 24.) sancti Patres constanter tradiderunt, dimissionem illam (excepto casu adulterii) seu repudium uxorum Judæis licitum non fuisse, nec ipsos à peccato contra legem naturalem ex toto excusatos fuisse. Videri potest Augustinus l. 1. de serm. Dom. in Monte c. 14. qui etiam in Psal. 108. Judæos per legem talionis nunquam à peccato totaliter excusatos fuisse censet, dum legis istius verba, Doctorumque suorum interpretationem in ulciscendis injuriis secuti sunt: quorum proinde prærensam justitiam, *oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. justitiam injustorum* vocat,

S E C T I O II.

Probatur ex Patribus, & Sanctorum exemplis.

994 **S**EXTÒ divinis Scripturis consonant Patres. Simprimis Tertullianus de spect. c. 20. hisce verbis: *Erramus, nusquam & nunquam excusatur quod Deus damnat. Nusquam & nunquam licet, quod semper & ubique non licet. Hæc est veritatis integritas, & qua ei debetur disciplina plenitudo, & aequalitas timoris, & fides obsequii; non mutare sententiam, nec variare judicium. Non potest aliud esse, quòd verè quidem est bonum, seu malum. Omnia autem penes veritatem Dei fixa sunt: Penes veritatem (inquit) non penes Ethnicos, nec Probabilistas, nec Probabilioristas, veritatem Dei pro Regula unica non habentes. Nam Ethnici, quos penes nulla est veritatis plenitudo (quia nec Doctor veritatis Deus) malum ac bonum pro arbitrio ac libidine (sicut & Probabilistæ, &c. pro opinione visa sibi probabili vel probabiliore interpretantur.) Non mirum proinde quòd apud ipsos alibi bonum, quòd alibi malum, & alibi malum, quòd alibi bonum.*

7°. Origenes l. 1. contra Celsum cap. 2. 995 *Communis omnium sensus præsumptionem de morali disciplina juris naturalis habet instam. Quapropter non est mirandum, Deum, eorum que per Prophetas & Servatorem docuit, semina indidisse omnium mortalium animis, ut in divino judicio sit inexcusabilis, habens mandatum legis scriptum in suo corde.* Nihil ergo, factum contra naturæ legem, innoxium agnoscit: quia nullam istius legis ignorantiam excusantem agnoscit.

996 8°. Lactantius l. 3. c. 13. *Ne trahamur auctoritate cuiusquam, sed veritati potius favemus, & accedamus. Nullus hic temeritati locus est: in aeternum stultius poena subeunda est, si aut persona inanis, aut opinio falsa (non dicit, si opinio haeretica, vel Religioni patenter adversa, sed si opinio falsa) decepti. Quia, uti dixerat c. 7. in iis quae veritati aeternae contraria sunt, nullus errori excusanti est locus.... quia siquid fuerit erratum, vita omnis evertitur.*

997 9°. Nazianzenus orat. 27. *Veritatem.... solum curo. Hoc enim vel me condemnaverit, vel absolverit... Quid aliis videatur, nihil ad nos... An iis qui vertigine correpti sunt, terra fixa & stabilis esse videtur? An ebriis sobrii integrâ mente esse, ac non potius in caput incedere, ac sursum deorsumque moveri? An non quibusdam interdum hominibus, mel amarum est, nempe morbo laborantibus, maleque affectis? At non propterea res tua se habent, &c.*

998 10°. Augustinus, tamen subinde certum ipsi videretur, quod aliis tradebat, non ideo sequacibus suis coram Deo securitatem polliceri audebat: *Ecce (inquit) dat tibi securitatem procurator. Quid tibi prodest, si paterfamilias non accipiet? Procurator sum, servus sum.... Securitatem tibi procurator dedit. Nihil valet securitas procuratoris, si erraverit, & errare te fecerit à via aeternae veritatis. Utinam Dominus tibi securitatem daret (qui errare non potest) & ego te sollicitum facerem: Domini enim securitas valet, etiamsi nolim; mea verò nihil valet, si ille noluerit. Qua est autem securitas, fratres, vel mea, vel vestra, nisi ut Domini iussa intente diligenterque audiamus, & promissa fideliter expectemus? Hom. II. inter 50. nunc serm. 40. Nisi secundum aeternae iustitiae regulam, homo direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingitur. Serm. 44. de diversis. Quod usque adeo extendit, ut in Pl. 64. à noxa ne quidem excuset puerum, qui natus & educatus inter paganos, majorum auctoritate & consuetudine deceptus, sine mali suspitione colit idola: Quid faceret puer natus inter paganos, ut non coleret lapidem, quando illum cultum insinnaverunt parentes eius? Inde prima verba audivit, illum errorem cum lacte suxit. Et quia illi qui loquebantur, majores erant, & puer, qui loqui discerebat, infans erat, unde poterat parvulus, nisi majorum auctoritatem sequi, & id sibi bonum auferre, quod illi laudarent? Vult nihilominus Augustinus tales, ad Christum conversos, de eo veniam à Domino deprecari, cum Psalmista dicendo: *Sermones iniquorum prevaluerunt super nos, & impietatibus nostris tu propitiaberis.**

999 11°. Felix III. epist. 7. *Sciat quod se decipit ipse qui fallit, nihilque per nostram facilitatem tribunalis excelsi iudicio derogari, cui illa sunt rata, quae vera, quae iusta sunt, id est quae legi aeternae conformia, non quae difformia, etsi per errorem nostrum certò credita conformia.*

1000 12°. Gregorius Magnus l. 1. Moral. c. 2.

Nonnulli ita sunt simplices, ut rectum quid se ignorent; sed eo vera simplicitatis rectitudinem deserunt, quo ad virtutem rectitudinis, per conformitatem ad legem aeternam, non assurgunt; quia dum cauti esse per rectitudinem nesciunt (falsâ rectitudinis persuasionem decepti) nequam innocentes persistere per simplicitatem possunt.

13°. Bernardus l. de praecept. & dispens. 1001 c. 14. *alludens ad verbum Christi, si oculus tuus fuerit simplex, &c. Ut interior oculus verè sit simplex, duo illi arbitror esse necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem... Et nescio quemadmodum iudicio veritatis, vera esse possit cum falsitate simplicitas... Quomodo denique verè simplex erit oculus cum ignorantia veritatis? & ut verò vera potest dici simplicitas, quam simplex ignorat veritas? Cur, inquit? Namquid non ex fide? Prorsus ex fide, sed falsa. Vel potius non ex fide: quia fides falsa, fides non est. Denique de fide vera, non falsa, puto dixisse Apostolum: "Omne quod non est ex fide, peccatum est." Non autem ex fide vera bonum creditur, quod malum est. Est enim falsum. Peccatum igitur est. Utrumque proinde complectitur praesens capitulum: "Omne quod non est ex fide, peccatum est; & cecum videlicet malitiam, & deceptam innocentiam. Quia quod à nesciente fit, & bonum profus condemnat intentio prava; & malum non penitus (id est non ex toto) excusat recta. Sive itaque malum putes bonum, quod forte agis; sive bonum, malum quod operaris, utrumque peccatum est: quia neutrum ex fide. Cum ergo, iudicio veritatis, verè simplex non sit oculus, ex falsa persuasionem bonum putans malum, vel contra, & ubi oculus non est verè simplex, corpus, sive opus tenebrosum sit, Matth. 6. & Luc. 11. Cum etiam omne quod non est ex fide vera, peccatum sit; nec per ignorantiam excusetur (quia, ut Bernardus ait: Quomodo verè simplex erit oculus cum ignorantia veritatis?... Scriptum est enim I. Cor. 14. ignorans ignorabitur) in eo qui contra legem aeternam agit, ignorantiam à toto excusantem Bernardus non admittit.*

14°. Venerabilis Petrus Cantor, insignis 1002 Doctor Parisiensis, in opinione sanctitatis anno 1197. mortuus, in verbo suo abbreviato c. 80. docet, actus nostros legi aeternae conformandos esse, cuius verba spiritum & vita sunt, Joan. 6. cuius praecipuum lucidum, illuminans oculos, Psal. 18. & fidelia omnia mandata ejus, confirmata in saeculum saeculi, facta in veritate & equitate, Pl. 110. adeo proinde immutabilia, ut nullae opiniones & interpretationes hominum aliquam eis mutationem asferre queant, nec eorum rigorem relaxare. Doctores autem relaxantes rigorem mandatorum illius Eunuchos vocat, & effeminatos, eunuchizantes quod virile & robustum est, in via Domini; contra quos invehiunt Isaias, &c. Verba ipsius habes Prolegomeno I. num. Denique, quod nulla opinio secundum se 1003

falsa, legique aeternae contraria, totaliter excuset à peccato, adeo persuasum fuit Sanctis omnibus, ut semper pavidi fuerint, ne falsum pro vero sequendo peccarent; ideoque Job *verebatur omnia opera sua*. David postulabat, *ab oculis suis mundari*. Et Apostolus ipse dicebat: *Nihil mihi confuscus sum; sed non in hoc iustificatus sum*. Et hoc (ait Chrylasmus homil. 6. in Matth.) dixit ille, qui conscientiam suam jugiter ponderabat, quique maximam scientiam luce resalgebat. Enimvero sciunt sancti viri (inquit Gregorius Magnus l. 5. Moral. c. 6.) quia corruptionis adhuc pondere gravati, disjungere bona subtiliter nesciunt, & cum ante oculos extremi examinis regulam deducant, haec ipsa in se nonnunquam, & quae approbant merentur. Etiam illa quae ipsis videntur certo bona. Neque enim sine conscientia visa sibi moraliter certa agunt, qui nihil conscientiam vacillante agunt, ne probabili se contra legem aeternam agendi periculo exponant. Timuerunt ergo Sancti contra legem aeternam per occultos irretientis amoris proprii laqueos, offusque alicujus erroris tenebras peccare, etiam dum certo moraliter putabant se contra eam non peccare. Non timuissent autem, si per opinionem, visam sibi moraliter certam, à peccato sese omnino securos credidissent. Id ergo non crediderunt, sed in sola veritate legis aeternae securitatem collocarunt. Quam veritatem ut assequerentur, vigiliis continuis excubarunt, ne opinio versimilis falleret, ne deciperet sermo versutus, ne se tenebra alicujus erroris offunderent, ne quod bonum est, malum, vel quod malum est, bonum esse crederent, inquit Augustinus l. 22. de Civit. Dei c. 23. Et post haec omnia, adhuc veriti ne à veritate aberrassent, cum metu & tremore salutem suam operantes, siquando à veritate se aberasse cognoscebant, humili confessione, lachrymis, castigationibusque voluntariis eluere studebant, quae ignorantes commiserant, quae omni nos forte culpam caruisse arbitrarentur.

1004 Istam Sanctorum agendi rationem negare, est magnam ipsis detrahere humilitatis & vigilantiae partem. Nec tamen, quia cum Apostolo Paulo conscientiam suam non crediderunt omnimodè securam actionum suarum regulam, nisi quatenus legi aeternae conformis esset, sine conscientiae pace vixerunt. Hanc quippe in ipsis operabatur, qui testimonium perhibebat spiritui ipsorum, quod essent filii Dei, ipsosque docebat *exultare cum tremore*, ita ut cum Psalmista dicere possent, *pax multa diligentibus legem tuam*. Tametsi pax ista non esset sine filiali timore, de quo antè.

SECTIO III.

Exhibetur doctrina expressa S. Thomae pro assertionem.

1005 Sanctus Thomas quodlib. 8. a. 13. in divisione quaestionis generaliter quaerit: *utrum*

quando sunt diversa opinioniones de aliquo facto (an scilicet licitum sit, vel illicitum) ille qui sequitur minus tutam peccet, sicut de pluralitate praebendarum? Non autem specialiter, utrum ille qui habet plures praebendas peccet? Tametsi enim titulus iste ante articulum ipsum legatur, in antiquis editionibus non invenitur, in quibus articulo tituli ante articulos singulos non inveniuntur, sed in quaestionis divisione. Per consequens posterior titulus iste appositus non est à sancto Doctore, sed ab alio aliquo.

Itaque S. Doctor examinans, an peccet qui sequitur opinionem minus tutam, dum de facto aliquo diversae sunt Doctorum opinioniones, pro resolutione sex praemittit regulas.

Prima est haec: duobus modis peccari potest; uno modo faciendo contra legem. Alio modo faciendo contra conscientiam, etsi non contra legem. Respondeo (inquit) dicendum, quod duobus modis aliquis ad peccandum obligatur, id est peccato ligatur: uno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur: alio modo faciendo contra conscientiam, etiamsi non sit contra legem; ut si conscientia dicitur alicui, quod levare festucam de terra sit peccatum mortale.

Secunda regula: illud quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam.

Tertia: similiter quod est contra conscientiam est malum, quamvis non sit contra legem.

Quarta: duobus modis peccatur contra conscientiam, sive, ut loquitur S. Doctor, duobus modis ex conscientia obligatur aliquis ad peccatum: sive utique habeat certam fidem (id est certam conscientiam) de contrario ejus quod agit: sive etiam habeat opinionem, cum aliqua dubitatione.

Quinta: factum, quod nec contra conscientiam, nec contra legem est, non potest esse peccatum.

Sexta: quando duae sunt opinioniones contrariae de eodem, oportet esse alteram veram, & alteram falsam.

Hae praemissis generalibus regulis, ad quaestionem initio propositam respondet sub distinctione: *Aut ergo ille qui facit contra opinionem Magistrorum (utpote habendo plures praebendas) facit contra veram opinionem? Et sic applicat ei secundam regulam, cum faciat contra legem Dei, non excusatur à peccato, quamvis non faciat contra conscientiam. Sic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non est vera, sed magis contraria, quam iste sequitur, ita quod verè licet habere plures praebendas? Et tunc subdistinguit: quia aut talis habet conscientiam de contrario, id est de illicito; & sic iterum peccat (juxta regulam tertiam) utpote contra conscientiam faciens, quamvis non contra legem. Aut non habet conscientiam de contrario, sed certitudinem de licito, ex principiis intrinsecis; sed tamen in quamdam dubitationem inducitur ab extrinseco, ex contrarietate opinionum (ob auctoritatem utique aliquot*

Magistorum, contradicentium opinioni de licito, quam ex principiis intrinsicis certam existimat) & sic si, manente dubitatione, plures præbendas habet, periculo se committit (faciendo id de quo dubitat an non sit peccatum) & sic procul dubio peccat: utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem: salutem enim pro beneficio temporali, periculo non committeret, nisi istud magis amaret. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem inducitur; & sic non committit se discrimini, nec peccat, neque contra legem: quia sequitur opinionem veram; neque contra conscientiam: quia sequitur opinionem, de cuius veritate nullam habet dubitationem, sed certitudinem. Et sic locum habet regula quinta.

1008 Verba illa S. Doctoris ad eò lucida sunt, ut quantumcumque laborent adversæ opinionis defensores, nunquam efficere queant, ut ipsis manifestè non adversentur. Quia S. Doctor repellit omnes distinctiones & subtilitates, quibus se tueri conantur.

1009 Primò namque quæstionem juris tractat, non facti, videlicet utrum quando sunt diversæ opiniones de aliquo facto, ille qui sequitur minus iuram peccet?

Secundò generaliter, & absque exceptione ulla, in secunda Regula dicit, quod agitur contra Dei legem (æternam utique) semper esse malum, nec excusari per hoc quod est secundum conscientiam. Unde, cum generaliter & absque exceptione nos accipere oportet, quod S. Doctor generaliter & absque exceptione expressit (uti probavimus Proleg. 2. c. 14.) manifestè conficitur, juxta regulam illam S. Doctoris, id quod agitur contra legem Dei æternam, nunquam excusari à peccato formali per ullam ignorantiam, seu conscientiam errantem. Per consequens nullam à S. Doctore admitti legis æternæ, seu naturalis ignorantiam, nec conscientiam erroneam excusantem. Nullam proinde ignorantiam invincibilem, nec conscientiam invincibiliter errantem, prout lib. præcedenti ostendimus ex opusculo ipsius de 10. præceptis. Si enim ignorantiam legis invincibilem, conscientiamque circa eam invincibiliter errantem admisisset, ignorantiam excusantem admisisset. Per consequens generaliter & indistinctè non pronuntiasset: *Quod agitur contra legem Dei (æternam) semper est malum, nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam*; sed duplicem conscientiam cum adversariis distinxisset, vincibiliter & invincibiliter errantem; quemadmodum in quarta Regula duplicem conscientiam distinxit, certam & opinativam. Non distinxit autem. Quia conscientiam, in iis quæ contra legem æternam & naturalem aguntur, vincibiliter errantem non agnovit. Et idèò generaliter, & absque distinctione, vel exceptione dixit (quod alioqui sine distinctione non dixisset) id quod agitur contra legem Dei æternam, semper esse malum; formaliter

utique, uti constat, tum ex eo quod proxime subjunxit, *nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam*: verba quippe ista, in malo, seu peccato formali, locum habent, non in materiali: utpote quod semper excusationem habet, dum se junctum est à formali. Tum ex eo quod sequitur in textu S. Doctoris: & similiter quod est contra conscientiam est malum, quamvis non sit contra legem: ubi dubium non est ipsum loqui de malo formali. Adverbium autem similiter indicat de eodem malo sermonem esse in textu superiori. Denique titulus quæstionis, & totus contextus S. Doctoris, est de peccato formali, ut constat ex regulis 1. 2. 3. 4. & 5.

Tertiò, quòd S. Doctor generaliter dicens, id quod agitur contra legem, semper esse malum, &c. de lege æterna seu naturali loquatur, constat ex eo quòd in ea sola exemplificet, in Regula sua prima dicens: *Dubius modis aliquis ad peccatum obligatur; uno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur*. Unde nec beneficiorum pluralitatem censet semper esse malam, nisi quando per eam lex naturalis violatur, ut patet tum ex eo quòd concludat, eum qui plures habet præbendas, contra veram opinionem Magistorum, peccare, ex eo quòd faciat contra legem Dei, naturalem utique: cum in lege Dei scripta nihil determinatum inveniat de præbendarum pluralitate. Tum ex quolib. 9. a. 15. ubi dicit, quòd in jure divino positivo nihil de ea invenitur determinatum expresse: cum in S. Scriptura expressa mentio non fiat... determinando verò eam secundum jus naturale, sic videtur ad præsens de ea dicendum, &c.

Quartò, quòd si Doctor non solum loquatur de iis quæ aguntur contra legem naturalem, quoad universalia ipsius principia, vel ea quæ ex ipsis propinque & manifestè deducuntur; sed & de iis quæ solum obscure & remote ex iis derivantur, manifestum est non solum ex generalibus & indefinitis terminis, quibus utitur; sed & ex quæstione quam ibi tractat, an aliquando licitum sit plures habere præbendas? Cujus profectò quæstionis resolutio, tempore S. Thomæ, erat ad eò difficilis, obscura, & controversa, ut circa eam invenirentur Theologi Theologis, & Juristæ Juristis contraria sentire, uti citato quodlib. 9. testatur.

Quintò, ex his conspicuum est, S. Doctorem non loqui de solis casibus, in quibus contra Dei legem agitur adversus manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id quod publicè tenetur secundum Dei auctoritatem. Cum quæstio de præbendarum pluralitate non esset in Scriptura sacra manifestè determinata, neque per Ecclesiæ auctoritatem definita, sed tam obscura & difficilis, ut circa eam invenirentur Theologi Theologis contraria sentire, &c.

Sextò, quòd etiam S. Doctor non solum velit,

velit, eā quæ aguntur contra naturæ legem, non excusari per hoc quod sint secundum conscientiam opinativam; excusari verò, si sint secundum conscientiam certam (prout aliqui putant, aientes interpretationem istam esse secundum subjectam materiam, secundum utique quod postulat titulus quæsitus) multipliciter ostenditur alienissimum esse à mente S. Doctoris.

1014 Nam imprimis S. Thomas generaliter & indefinitè dicit, non excusari per hoc quod sint secundum conscientiam. Ergo interpretes illi verba ipsius arbitrarie restringunt ad conscientiam opinativam, dum S. Doctor non restringit; nec restringi subjecta materia exigit. Subjecta namque materia, seu quæsitus titulus est generalis, *utrum quando sunt diverse opiniones de honestate alicujus facti, ille qui sequitur minus inquam peccet, v. g. plures habendo præbendas*, uti num. 1004. vidimus. Circa istud verò generale quæsitum, non obstante opinio-
1015
1016
1017
1018
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1296
1297
1298
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1500

Deinde, si circa ea quæ contra legem aguntur secundum conscientiam, S. Thomas distinguendum censuisset inter conscientiam certam, & opinativam, hanc ab illa distinguisset regulâ 2. prout regulâ 4. distinguit, loquendo de iis quæ contra conscientiam aguntur. Atqui non distinguit, sed generaliter sancivit, ea quæ contra legem æternam aguntur, etsi secundum conscientiam, semper esse mala. Ergo distinguendum non censuit.

Denique, juxta regulam 2. S. Thomæ, datur casus, quo agens contra legem æternam, non agit contra conscientiam. Non daretur autem, si regula 2. restringenda foret ad solum casum, quo agens contra legem æternam, agit contra conscientiam opinativam. Quia quisquis secundum conscientiam opinativam agit contra legem æternam, sic putat probabiliter id quod agit non esse contra Dei legem, ut etiam putet oppositum esse probabile: agit ergo cum aliqua dubitatione, seu probabili formidine de opposito. Ergo scienter exponit se probabili periculo agendi contra legem æternam. At verò contra conscientiam peccat, qui ex probabilitate contrariæ opinionis in quamdam dubitationem inducitur, si manente dubitatione plures præbendas habet: quia periculo se committit, ait S. Doctor. Igitur quisquis secundum conscientiam solum opinativam (seu probabilem) agit contra legem æternam, non solum peccat contra Dei legem, sed & contra conscientiam. Et sic non
Tom. I.

datur casus, quo contra Dei legem peccans, non peccet contra conscientiam, si regula 2. restringenda sit ut supra.

Quamobrem non video, quâ viâ Adversarii elabi possint ex testimonio tam manifesto S. Thomæ, cum effugia omnia ipsorum manifestè præcludat. Unde meritò in 6. Ethic. lect. 2. ad electionem rectam contentus non est appetitu recto, sed & rationem seu conscientiam veram, id est legi Dei æternæ conformem requirit, dicens: *Quia ad electionem concurrunt & ratio, & appetitus; si electio debeat esse bona (quod requiritur ad rationem virtutis moralis) oportet quod & ratio sit vera, & appetitus sit rectus.*

Sola proinde lex Dei æterna est actionum nostrarum regula certa & infallibilis; conscientia verò nostra solum est regula secundaria: & ideò solum est earum regula certa, secuta, & infallibilis, quatenus primariæ, seu legi æternæ conformis est, uti docet S. Thomas, sequiturque ex iis quæ totâ hâc sectione ex ipso protulimus. Ideò etiam 1. 2. q. 19. a. 6. conformiter iis quæ dixit loco proximè citato ex 1. 2. Ethic. docet, quod *voluntas concordans rationi, seu conscientie humanæ, non semper est recta: quia ratio humana non semper est concordans legi æternæ.* Et ad 1. Bonum causatur ex integra causa, malum autem ex singularibus defectibus; & ideò ad hoc ut dicatur malum, id in quod fertur voluntas, sufficit, sive quòd secundum suam naturam, seu per respectum ad legem naturalem, sit malum, sive quòd apprehendatur ut malum. Sed ad hoc quòd sit bonum, requiritur quòd utroque modo sit bonum, sive quòd & legi æternæ consentaneum sit, & rationi seu conscientie humanæ. Ideò denique ipse etiam Apostolus ait: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.* Et S. Bonaventura 1. 2. de profectu Relig. c. 41. *Divina estimatio est regula justitiæ infallibilis; non nostra arguosa opinio, quam nostram opinionem, seu conscientiam vocamus.*

SECTIO IV.

Assertionem nostram tradunt etiam S. Raymundus, S. Antoninus, & præcipui Theologi antiqui.

SANCTUM Raymundum pro Regula nostra 1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1296
1297
1298
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1500

Yyyy

la tamen jura in contrarium, non audeo (inquit) sibi dare securitatem, quod sit in statu salvandorum, si non restituat; non audeo etiam precisè definire eum teneri, vel esse propter hoc in statu damnandorum. Censet ergo quod ipsum securum non efficiat opinio sua probabilissima, si falsa sit; imò nec visa ipsi moraliter certa, partim ob jura ei faventia, partim ob praxim illam ad eò univertalem per omnem Ecclesiam.

1020 S. Antoninum pro se referre solent Probabilioristæ; intrepidè nihilominus assero ipsum nobis, non ipsis, ad stipulari in materia juris naturalis. Quia 2. p. Sum. tit. 8. c. 9. §. 2. expressè, & absque exceptione dicit, quod in his que sunt de jure naturali, vel divino, quantumcumque consuleretur homini ignorantis à peccatissimo contrarium veritatis, non excusaretur à peccato illud agendo. Quia in hujusmodi non potest habere locum ignorantia invincibilis, quoad habentes usum rationis.

1021 Quid est ergo (inquires) quod S. Antoninus ibidem 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10. celebrem locum S. Thomæ, §. præcedenti relatum, de his interpretatur, ubi manifestè apparet ex Scriptura, vel Ecclesiæ determinatione, quod sint contra legem Dei?

Respondeo, id eò esse, quia S. Antoninus ibi non tradit doctrinam, omnibus æquè proponendam, sed solis scrupulosi, ad aliquale ipsorum solatium. Quod enim S. Thomas ibi loquatur, etiam de casibus difficilioribus, de quibus nihil manifestè patet ex Scriptura, vel Ecclesiæ determinatione, manifestum est ex dictis num. 1009, 1010. & 1011. Quia tamen scrupulosi (timentes timore, ubi non est timor) ex sibi proposita illa S. Thomæ doctrina facilè turbarentur, nec facilè inducerentur ad sequenda (ut ipsis convenit) Directoris sui consilia; ad quaecumque ipsorum solatium, nimiamque perturbationem avertendam, dixit, quod securè sequi possint Directoris sui consilia, in his ubi manifestè non apparet ex Scriptura, vel Ecclesiæ determinatione, quod sint contra legem Dei. Aliàs namque illa S. Thomæ explicatio manifestè repugnat clarissimo textui ipsius, uti vidimus. Nec vera est, sed apparens dumtaxat ratio, propter quam S. Antoninus S. Thomam sic glossat, quod utique sibi S. Thomas contradiceret, nisi sic intelligeretur. Imò doctrina ipsius sibi per omnia constat, etiamsi sic non intelligatur. Et aliàs sibi non constaret, prout ex dictis constat; & ampliùs ex dictis libro præcedenti.

1022 S. Thomæ, S. Raymundo, S. Antonino concinunt ex eodem Prædicatorum Ordine Capreolus in 2. dist. 39. q. 1. Durandus apud ipsum (dicens quod si aliquis secundum conscientiam errantem judicet, aliquid (quod est secundum se illicitum) esse licitum, puta quod licitum est furari à malis divitibus, ut detur bonis pauperibus, ... semper peccat faciens secundum conscientiam erroneam, ex quo illud, quod ipse dicitur faciendum, est illicitum secundum se.) Petrus de Palude, Patriarcha Hierosolymita-

nus, in 3. distinct. 38. q. 1. conclus. 3. & in 4. dist. 25. q. 4. Cajetanus 1. 2. q. 76. Et quotquot libro præcedenti laudati sunt pro sententia nullam agnoscente ignorantiam invincibilem, nec proinde conscientiam invincibiliter errantem in jure naturæ. Pro qua apud Vasquez 1. 2. disp. 122. c. 1. stant Gratianus, Aletensis, Bonaventura, Guilielmus Parisiensis, Altifiodorensis, Gabriel, Gerson, Adrianus V. I. & Alphonfus à Castro.

SECTIO V.

Rationes Theologica pro eadem.

1023 PRIMA ratio: omne quod liberè fit contra legem æternam est peccatum formale. Sed omne quod liberè fit secundum conscientiam falsam, etiamsi videatur probabilior, vel moraliter certa, si tamen conscientia illa reverà dissideat à lege æterna, liberè fit contra legem æternam. Est ergo peccatum formale. Peccatum quidem: utpote quod nihil aliud est nisi dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam. Formale verò: utpote quod à peccato materiali solum distinguitur penes agendi modum, quod utique formale liberè, materiale non liberè fiat.

Secunda ratio: Omne quod non est ex fide, 1024 peccatum est: Sed omne quod est ex fide, seu persuasione falsa, à lege æterna aberrante, non est ex fide. Quia fides falsa, fides non est, ait Bernardus n. 1001. laudatus.

Tertia: nulla actio, veritati & legi æternæ contraria, est opus usquequaque bonum. Ergo omnis actio veritati æternæ contraria est opus aliqua saltem ex parte malum. Non enim datur actio indifferens inter bonum & malum. Quod autem nulla actio, veritati & legi æternæ contraria, sit opus usquequaque bonum, dupliciter demonstratur, tum quia nulla actio veritati & legi æternæ contraria, est opus lucis: utpote contrarium luci æternæ, quæ est ipsa æterna veritas. Opera verò bona in divinis Scripturis vocantur opera lucis; mala, opera tenebrarum, qualia sunt quæ privata sunt luce æternæ veritatis. Tum quia nullum est opus usquequaque bonum, nisi ex gratia Spiritus sancti: quidquid enim fit sine gratia illa, saltem aliqua ex parte noxium seu peccaminosum esse, ipsamet Ecclesia profiteretur, dum canit: *Sine tuo Nomine nihil est in homine; nihil est innoxium.* Nullum verò opus legi æternæ contrarium fit ex gratia: utpote quæ est ipsamet cognitio & amor veritatis. Vide dicta lib. 9. cap. 6. & seqq.

1025 Quarta: ratio, seu conscientia humana, non est regula voluntatis humanæ, nisi quantum conformis est legi æternæ, prout Theologi docent passim omnes, cum S. Thoma 1. 2. q. 19. a. 4. Unde (inquit) in Psal. 4. dicitur: *Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine: quasi diceret, lumen rationis, quod in nobis est,*

in tantum potest nobis ostendere bona, & nostram voluntatem regulare, in quantum est lumen vul-
tus tui, id est à vultu tuo derivatum. Unde manifestum est, quòd multò magis dependet bonitas voluntatis à lege aeterna, quam à ratione humana; & ubi deficit humana ratio, oportet ad rationem aeternam recurrere. Ergo ratio, seu conscientia humana falsa, seu divinæ rationi & legi aeternæ contraria, efficere non potest, ut actio sive voluntas nostra, eidem legi contraria, sit bona, & non mala. Aliàs ratio seu conscientia humana foret regula bonæ actionis & voluntatis nostræ, independentè à conformitate cum lege aeterna; adeoque verè S. Doctor non diceret 1°. quòd ratio humana non est regula voluntatis humana, nisi quatenus conformis est legi aeternæ; 2°. quòd multò magis dependet bonitas voluntatis à lege aeterna, quam à ratione humana. 3°. quòd ubi à veritate deficit humana ratio, oportet ad rationem aeternam recurrere, ad iudicandum utique de bonitate voluntatis humanæ, si conformis sit legi aeternæ; de malitia, si difformis. Nec verè etiam supra num. 1017. dixisset, ad malitiam actûs sufficere, quòd vel sit contra legem aeternam, vel contra conscientiam; ad bonitatem verò ipsius necessarium esse, quòd & legi aeternæ, & rationi seu conscientiæ humanæ sit consentanea.

1027 Quinta: ad id ampliùs persuadendum, in supremo iudicio hominum actus non iudicabuntur secundùm regulam falsam, sed secundùm veritatem aeternam; nec secundùm sermones, vel persuasiones hominum, sed secundùm Evangelium, juxta illud Joan. 12. *Sermo quem locutus sum vobis, ille vos iudicabit in novissimo die.*

1028 Sexta ratio: Deus nullibi promisit securitatem, rationem vel conscientiam falsam sequentibus. Augustinus verò serm. 34. de divers. dispensatores serpentis vocat, quicumque promittunt, quod non promisit Deus.

1029 Septima: si sequens rationem, seu sententiam falsam, visam sibi certam, excusaretur à peccato, consequens esset probabilitas, quibus certum videtur non peccare, eum qui sequitur minùs probabilem & minùs tutam opinionem de licito, sententiam illam, tamen falsam, legique aeternæ contrariam in praxi sequendo non peccare. Nec peccavisse eos, qui in praxi secuti sunt pleræque opiniones ab Alexandro VII. & Innocentio XI. proscriptas, ante earum condemnationem. Quia ante eam à Probabilistis probabiles habebantur, adeoque (secundùm principia reflexa ipsorum) ipsis videbantur practicè certæ. Atqui practicum earum usum à peccato formali nemo unus excusare potest. Aliàs à peccato formali excusari posset practicus usus opinionum in praxi perniciosarum. Quales fuisse opiniones illas, etiam ante Pontificiam condemnationem, certo certius est. Neque enim dicere quisquam (nisi stolidus) potest, quòd laudati Pontifices condemnatione suâ opiniones illas in praxi

Tom. I.

perniciosas fecerint; imò prorsus asserendum, quòd ideò eas velut tales condemnaverint, quia antè tales erant. Si enim opiniones, antè in praxi tutas, condemnatione suâ fecissent in praxi perniciosas, condemnatione suâ plus mali, quàm boni fecissent: imò nihil boni, sed multum mali; viam cæli (antè latiore, nec ideò minùs tutam) arctiorem faciendo, nec propterea securiorem.

Quòd si Probabilistæ negent, opiniones illas ante condemnationem fuisse probabiles, vel probabiliore; negent proinde fuisse practicè certas. Reponent Probabilistæ, probabilitatem relatè dici, & sibi ob Patronorum auctoritatem vel probabiles visas esse, vel etiam probabiliore; sibi proinde (etsi non Antiprobabilistis) per principia reflexa practicè certas. Nec facile eos Probabilistæ convincent, nisi nobiscum fateantur, nec probabilem, nec probabiliorem falsam, seu legi aeternæ reipsa dissentaneam, esse in praxi secutam, etiam iis quibus videtur moraliter certa.

SECTIO VI.

Superior doctrina procul abest ab hac propositione per Alexandrum VIII. damnata: Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.

Non semel observatum est in superioribus, Neos qui Theologiæ Sanctorum contradicunt, Summorum Pontificum Decretis abuti, ut novitiis opinionibus suis, quibus Christianæ morum regulæ nimium relaxantur, colorem aliquem obducant. Non mirum proinde quòd pariter abutantur censurâ, quâ Alexander VIII. propositionem hanc proscriptit: *Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.* Quasi censurâ illâ S. Sedes probabilitatem, vel saltem probabilitatem generatim approbaverit. Quia perperam sic censent.

Primò, quia ex falsitate propositionis universalis, secundùm Dialecticæ Regulas, inferre non licet veritatem propositionis universalis contradictoriæ: cum ad falsitatem propositionis universalis sufficiat quòd vel in uno casu sit falsa. Si enim vel unus homo non currat, falsum est quòd omnis homo currat. Dummodò ergo detur casus, quo opinionem inter probabiles probabilissimam sequi licet, falsum est universim asserere, quòd non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam. Atqui secundùm nos datur ejusmodi casus, & quidem satis frequens, uti proximè videbitur.

Secundò, ad hoc ut Episcopus v. g. licitè dispenset in lege jejunii, sufficit quòd ad id habeat causam valdè probabiliter sufficientem. Ad hoc ut subditus in non per se malis, Superiori obediat præcipienti, sufficit quòd secundùm opinionem valdè probabilem res præcepta sit licita. In multis etiam quæstionibus

Yyyyy 2

de facto, ad divinam legem spectantibus, v. g. an quispiam ad sacram communionem satis sit dispositus, sufficit opinio de eo probabilissima, &c. Quæ profectò licita non forent, si vera foret negativa propositio damnata: utpote quæ cum (ut facit) universalis sit (utpote indefinita, nihilque excipiens) in rigore & proprio verborum sensu etiam ista negat esse licita. Et reverà ista, illicita esse, ex superiori regula nostra Adversarii putant rectè inferri.

1034 Tertiò, aliqua opiniones ad tam altum probabilicatis gradum ascenderunt, ut licet scientiæ perfectionem non attingant, habeantur tamen quasi moraliter certæ, ita ut oppositæ opiniones non videantur morali consideratione dignæ. Tales verò opiniones Iudex licitè sequitur in iudicando, sicut & quilibet in operando, in materia saltem juris humani. Nam exempli gratiâ manè egredienti è territorio suo, in quo jejuniû, ad aliud in quo non jejunatur, licitum est in isto territorio carne vesci.

1035 Et quamvis, in materia juris naturalis, opinio ejusmodi sequentem non excuset à peccato contra legem, si falsa sit; excusat tamen à peccato contra conscientiam, si post debitam inquisitionem videatur adèd gravibus nixa fundamentis, ut mens plenè iudicet eam esse veram, nec ullum occurrat argumentum grave in contrarium.

1036 Quartò, certum est Alexandrû VIII. non condemnasse sententiam S. Thomæ sectione 4. exhibitam: utpote cujus doctrinam tutissimam inconcussamque Alexander VII. declaravit. Certum item, non voluisse quòd Probabilistis licitus sit, in materia juris naturalis, usus opinionis cujuscumque probabilis, tametsi usus iste videatur ipsis probabilissimè licitus. Alias licitum, voluisset Probabilistis usum plurimum opinionum in praxi perniciosarum, antequam tales ab Innocentio XI. declararentur, v. g. opinionis dicentis, præcepto communionis annuæ satisfieri per sacrilegam Corporis Domini manducationem: utpote quæ ipsis ante condemnationem adèd probabilis videbatur, ut opinio communis esset, teste Busenbaum l. 6. tr. 3. c. 2. Istud autem asserere, quid aliud esset, nisi summos Pontifices inter se committere: quod profectò non licet.

CAPUT LXXXIV.

Regula decima-quinta, exponens, quoniam è diversis opinionibus circa quæstiones morales eligenda sit.

1037 CUM ratio data sit homini, tamquam dux, cur ipsum dirigat ad verum finem suum ultimum, propter quem consequendum creatus est, in omnibus agendis primò considerandum est, utrum actio, de qua deliberatur, ad Deum (qui solus est verus finis ultimus ipsius, & esse debet finis ultimus omnis actionis nostræ) conducatur, vel ab eo abducatur. Si abducatur, o-

mittenda est. Si conducatur, necessariò faciendâ est, si ad eum finem necessaria sit necessitate præcepti; si ad eum facilius quidem & perfectius consequendum utilis sit, sed non præcepta, solum faciendâ est ex consilio, secundum cujusque vocationem, sicut supra dictum est.

Secundò, ea proinde opinio, vel ex præcepto, vel ex consilio eligenda est, vel quam legi Dei consentaneam esse ratio naturæ vel fidei lumine illustrata certò judicat; repudiandâ verò quam constat ei adversari.

Tertiò, quando certum non est, sed probabilè, actionem legi æternæ dissentaneam esse, omittenda est, nisi omissio etiam illius legi æternæ probabiliter dissentanea sit.

Quartò, in tali angustia, danda est opera, ut veritas cognoscatur: neque enim Deus sibi contrarius est, ut contraria præcipiat. Aliunde est adèd justus & bonus, ut si, quantum debemus, adhibeamus diligentiam, doceat nos quid eligere debeamus, nec sinat in eas nos angustias duci, ut necessariò peccemus, vel perplexi maneamus, nisi forte culpâ nostrâ.

Quintò, si adhibitâ diligentia anxietas persistat, è duobus malis, vel periculis, minus eligendum, sicut sit, dum de periculo perendorum temporalium agitur. Nec tamen ex hoc plena semper habetur non peccandi securitas: cum fieri possit, ut qui è duobus eligit quod sibi videtur minus malum, suâ culpâ judicet minus malum, quod reverà est majus; nec proinde ignorantia (utpote culpabilis) ipsum excuset. Propterea namque viri sanctissimi, tametsi magnâ sollicitudine peccandi pericula fugerent, securi non erant se in multis non peccare, sed anxii & timidi, ut de se Paulino aliquando scripsit Augustinus. *Quis vindicandi modus, non solum pro qualitate & quantitate culpæ, verum etiam pro quibusdam viribus animorum? quàm profundum & latebrosum est! Ego in his quovis peccare me fateor, & ignorare, quando quoquo modo custodiam id quod scriptum est: "Peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant."*

Sextò, extra casum dictæ perplexitatis, quando deliberatio est, quoniam opinio eligenda sit ex duabus, quarum una tuta est, altera non tuta, sive una stat pro lege contra libertatem, altera stat pro libertate contra legem; dum de lege æterna, seu naturali agitur, si post adhibitam diligentiam magnam, incerta maneat veritas, tutior opinio eligenda est; ab actione proinde abstinendum. Quia tunc locum habet effatum, non jure duntaxat Canonico consecratum, sed & jure naturali præscriptum: *In dubiis, seu incertis, ubi de salute æterna agitur, tutior pars est eligenda;* ad vitandum utique morale periculum violandæ legis æternæ; quod prudenter timeatur, dum in contrarium securitas non habetur; uti non habetur in illa incertitudine, in qua meritò timeatur, ne opinio stans proli-